

<p>فصل: دوم</p> <p>درس: هفتم</p> <p>نام طراح: علیرضا اسماعیلی (سرگروه علوم اجتماعی شهرستان درمیان)</p>	<p>به نام خدا</p> <p>معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش</p> <p>دفتر آموزش متوسطه نظری</p> <p>دبیرخانه راهبری کشوری علوم اجتماعی و</p> <p>سواد رسانه ای</p> <p>تولید شده در استان خراسان جنوبی</p>	<p>محتوای</p> <p>نوشتاری کتاب: جامعه شناسی ۲</p> <p>سال تحصیلی: ۹۹ - ۱۴۰۰</p>
---	--	--

موضوع: جامعه جهانی

عنوان: درسنامه درس ۷ جامعه شناسی ۲

اهداف درس

الف) بررسی مفهوم جامعه جهانی و حالت های آن .
ب) بررسی فرایند تکوین نظام نوین جهانی.

انتظارات درس

الف) آشنایی دانش آموزان با مفهوم جامعه جهانی و حالتهایی که به خود می گیرد و دلایل آن.
ب) آشنایی دانش آموزان با تفاوت ای جامعه جهانی گذشته و حال.
ج) آشنایی دانش آموزان با مراحل فرایند تکوین نظام نوین جهانی و هریک از آن ها

تشریح درس

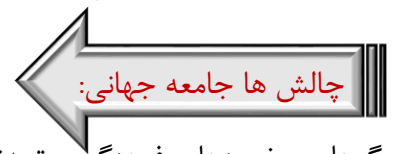
جامعه جهانی

تعریف: در هر دوره تاریخی، جوامع مختلف و شبکه روابط میان آنها، **جامعه جهانی** را می سازد.
حالت: جامعه جهانی براساس ویژگی های فرهنگی و قدرت تأثیرگذاری جوامع مختلف، حالت های متفاوتی به خود می گیرد.

- ۱- به میزانی فرهنگ غالب، ویژگی های مطلوب یک فرهنگ جهانی را داشته باشد، جامعه جهانی از انسجام برخوردار خواهد بود.
- ۲- اگر فرهنگ غالب، ویژگی های مطلوب را نداشته باشند، جامعه جهانی با چالشهای درون فرهنگی مواجه خواهد
- ۳- اگر فرهنگ غالب فرهنگ سلطه باشد، جامعه جهانی را به بخش های مرکز و پیرامون تقسیم می کند؛ و زمینه ستیز و چالش میان آنها را ایجاد می کند

فرهنگ غالب:

هنگامی که جامعه جهانی عرصه حضور فعال فرهنگ‌های متفاوت باشد، تعاملات، گفت و گوها و برخوردهای فرهنگی و تمدنی رخ خواهد داد، در این صورت، چالش‌های جامعه جهانی نیز از نوع چالش‌های بین فرهنگی و تمدنی خواهند بود. مثال: مواجهه فرهنگ غرب با فرهنگ اسلام نمونه‌ای از چالش بین فرهنگ‌ها و تمدن‌ها در سطح جهان است.

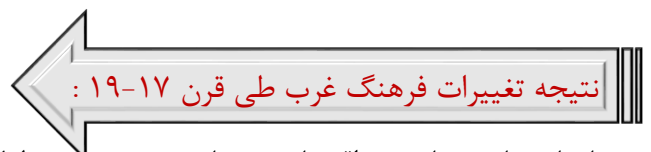
جامعه جهانی در گذشته و حال:

ویژگی‌های جامعه جهانی قبل از ظهور غرب جدید

- ۱- فرهنگ‌ها و تمدن‌های مختلف، هر یک در بخشی از جهان، حاکمیت سیاسی مربوط به خود را به وجود آورده بودند.
 - ۲- روابط اقتصادی، سیاسی، نظامی و فرهنگی بین کشورهای مختلف با حاکمیت‌های متفاوت برقرار بود.
 - ۳- سرنوشت تعاملات فرهنگی تابع روابط سیاسی، نظامی یا اقتصادی نبود.
 - ۴- به همین دلیل اگر برخی کشورها مورد هجوم نظامی قرار می‌گرفتند، در صورتی که از ظرفیت فرهنگی برتری برخوردار بودند، گروه مهاجم را درون خود هضم و جذب می‌کردند.
 - ۵- فرهنگ‌های مختلف می‌توانستند از طریق روابط تجاری یا گفت‌وگوهای مستقیم علمی و معرفتی، از مرزهای جغرافیایی خود عبور کنند.
- مثال:** ۱- فرهنگ ایرانی در دوره حاکمیت سلوکیان، هویت خود را حفظ کرد. ۲- چین با آنکه از مغولان شکست خورده بود، فرهنگ خود را بر آنان تحمیل کرد. ۳- نسر و گسترش اسلام نیز متکی بر قدرت سیاسی و نظامی آن نبود بلکه مرهون قوت و قدرت فرهنگی آن بود

جامعه جهانی بعد از ظهور غرب جدید

- ۱- در سده هفدهم تا بیستم: شکل جدیدی به روابط میان جوامع با جامعه جهانی بخشید.
 - ۲- در دو سده نوزدهم و بیستم: سازماندهی سیاسی و اقتصادی جدیدی شکل گرفت که جوامع غربی را به صورت جوامع مرکزی و دیگر جوامع را به صورت جوامع پیرامونی درآورد.
- فرهنگ غرب:**

طی این مدت، فرهنگ کشورهای غیرغربی نیز در حاشیه روابط و سازمان‌های سیاسی و اقتصادی جهانی، وضعیتی متزلزل و آسیب‌پذیر پیدا کرد.

شکل گیری نظام نوین جهانی:

در سده های هفدهم تا بیستم، اقتصاد گستردهای شکل گرفت که تقسیم کارش از مرزهای سیاسی و فرهنگی موجود فراتر رفت و نظامی در سطح جهان با عنوان «**نظام نوین جهانی**» پدید آورد که جوامع غربی را به صورت مرکز و سایر جوامع را به صورت پیرامون درآورد.

شکل گیری نظام نوین جهانی:**مراحل چهارگانه فرایند تکوین نظام نوین جهانی****۱- پیدایش قدرتهای سیاسی سکولار:**

۱- زوال تدریجی قدرت کلیسا منجر به حاکمیت فئودال ها و اربابان بزرگ (کنتها و لردها) شد. ۲- در نهایت، با انقلاب فرانسه دولت هایی شکل گرفتند که به طور رسمی جدایی خود را از دین اعلام کردند. ۳- این دولتها بر خالف حکومت های گذشته، خود را نه با هویتی دینی بلکه با ویژگی های جغرافیایی، تاریخی و خصوصا نژادی و قومی می شناختند. دولت - ملت های جدید از این طریق پدید آمدند.

۲- پیوند قدرت با تجارت، سرمایه و صنعت:

۱- رشد تجارت و برده داری، انتقال برده های سیاه پوست افریقایی به مزارع امریکایی و انتقال ثروت به جوامع اروپایی موجب شد که بازرگانان نسبت به زمین داران جایگاه برتری پیدا کنند.
۲- دولت ها برای افزایش قدرت خود به سرمایه و پول بازرگانان نیاز داشتند و بازرگانان برای تجارت و سود، نیازمند حمایت نظامی دولتمردان بودند. ۳- بدین ترتیب، پیوند قدرت با ثروت و تجارت شکل گرفت. **صنعت** عنصر دیگری بود که انباشت ثروت سرمایه داران را سرعت بخشید.

۳- به خدمت گرفتن مبلغان مذهبی و سازمانهای فراماسونری:

۱- کشورهای غربی به **مواد خام**، **نیروی کار ارزان** و **بازار مصرف کشورهای غیرغربی** نیاز داشتند. ۲- آنها برای تأمین منافع اقتصادی خود نیازمند درهم شکستن مقاومت فرهنگی اقوامی بودند که سلطه و نفوذ آنها را تحمل نمی کردند. ۳- آنها برای رسیدن به این هدف در وهله نخست از **مبلغان مذهبی و سازمان های فراماسونری** استفاده می کردند. ۴- دولت های سکولار غربی در حمایت از مبلغان مسیحی انگیزه دینی نداشتند. ۵- آنها همان گونه که در ابتدا برای حذف قدرت کلیسا و ایجاد سیاست سکولار، حرکت های پروتستانی را به خدمت گرفتند، در این مرحله، از **تبلیغ مسیحیت** برای **گسترش جهانی قدرت خود** استفاده کردند. ۶- آنان با **تبلیغ مسیحیت**، **فرهنگ عمومی جوامع غیرغربی** را دچار اختلال می کردند و از طریق **سازمان های فراماسونری** نیز بر **نخبگان سیاسی آن جوامع** تأثیر می گذاشتند.

۴- استعمار و ادغام جوامع در نظام نوین جهانی:

- استعمار** مهمترین عامل ادغام جوامع غیرغربی در نظام جهانی جدید بود.
- ۱- **استعمار کامل:** کشورهایی که توسط استعمارگران به اشغال کامل نظامی درآمدند؛ مانند هندوستان (کمپانی هند شرقی)، اندونزی (هند هلند) و الجزایر استعمار زده:
- ۲- **نیمه استعماری:** ۱- جوامعی که از قدرت مقاومت بیشتری برخوردار بودند و ۲- کشورهای غربی نمی توانستند به صورت مستقیم آنها را تحت سلطه سیاسی خود درآورند، ۳- از طریق نفوذ اقتصادی، سیاسی و فرهنگی در نظام نوین جهانی ادغام شدند. ۴- در دوره استعمار اینگونه جوامع، تحت نفوذ کشورهای استعمارگر قرار می گرفتند و در شرایط نیمه استعماری به سر می بردند؛ **مانند** چین، عثمانی و ایران.
- نکته:** جوامع استعمارزده به رغم مقاومت هایی که طی قرن بیستم انجام دادند، با **استعمار نو و فرانو** مواجه شدند.

پاسخ فعالیت

مقایسه کنید صفحه ۵۷

با توجه به آنچه در فصل اول درباره سه مرحله استعمار، استعمار نو و استعمار فرانو گفته شد، موقعیت فرهنگی جوامع غیرغربی را در این سه مرحله، مقایسه کنید:

در استعمار قدیم، کشورهای غیر غربی بیشتر از بعد سیاسی آسیب پذیر بودند زیرا بیشتر توجه ها به قدرت نظامی بود. در استعمار نو، علاوه بر استقلال سیاسی استقلال اقتصادی غرب نیز به خطر افتاد و تحت کنترل غرب درآمد در این دو استعمار گر چه غرب به دنبال اهداف سیاسی اقتصادی بود اما از طریق مبلغان مذهبی و سازمانهای فراماسونری به دنبال تغییرات فرهنگی نیز بود.

در استعمار فرانو، استعمارگران بیشتر تمرکز خود را بر هویت فرهنگی جوامع استعمارزده معطوف کردند تا فرهنگ غرب را جهانی کنند.

گفت و گو کنید صفحه ۶۲

با توجه به متن بالا درباره هویت کشورهای تازه تأسیس و تاریخی که برای هویت آنها تدوین می شود، تأمل و گفتگو کنید. کشورهای تازه تاسیس طی فرایند استعمار، پس از تجزیه کشورهای بزرگتر تشکیل شده اند و وارد مرحله فرانو می شوند. و با کسب استقلال در قالب دولت - ملت ها درآمده اند، این کشورها تاریخ خود را بر مبنای هویت ملی و قومی خود تعریف میکنند. و استقلال سیاسی آنها متأثر از کشورهای مرکز(غرب) است. از نظر اقتصادی نیز به جوامع مرکز وابسته اند و چرخه نامتوازن ثروت در نظام نوین جهانی باعث شد برخی از آنها هویتی سکولار پیدا کنند.

باهم تکمیل کنید صفحه ۶۲

نمونه	پیامدها و نوع چالشها	حالیتهای مختلف جامعه جهانی (براساس ویژگی های فرهنگ غالب)
اسلام	انسجام جامعه جهانی	فرهنگ غالب دارای ویژگی های فرهنگ مطلوب باشد
فرهنگ استعماری غرب	بین فرهنگی - تمدنی	فرهنگ غالب، فرهنگ سلطه باشد
فرهنگ استعماری غرب	تقسیم جامعه جهانی به دو قسمت مرکزی و پیرامونی	فرهنگ غالب فاقد ویژگی های فرهنگ مطلوب باشد

سوالات تالیفی

صحیح و غلط

۱. جهان غرب از طریق رسانه، فرهنگ عمومی جوامع غیرغربی را مدیریت می کند.
۲. انگیزه دولت های غربی در حمایت از مبلغان مذهبی دینی بود
۳. تبلیغ مسیحیت فرهنگ عمومی جوامع غیرغربی را دچار اختلال می کرد
۴. کشورهای غربی نیروی کار و مواد خام کشورهای استعمارزده را فراهم می کند

جای خالی

۱. به شبکه روابط پایداری که در یک دوره تاریخی بین جوامع مختلف شکل می گیرد، گفته می شود.
۲. جامعه جهانی براساس و جوامع مختلف، حالت های متفاوتی به خود می گیرد.
۳. هنگامی که جامعه جهانی عرصه حضور فعال فرهنگ های متفاوت باشد چالش ها از نوع فرهنگی خواهد بود.
۴. در دوره استعمار جوامعی مانند چین، عثمانی و ایران که از قدرت مقاومت بیشتری برخوردار بودند تحت نفوذ استعمارگر قرار گرفته و در شرایط به سر می بردند.
۵. مهم ترین عامل ادغام جوامع غیرغربی در نظام جهانی جدید بود.

تستی

۱. در هر دوره تاریخی جوامع مختلف و شبکه روابط میان آنها را می سازد.
الف) جهان اجتماعی (ب) جامعه جهانی (ج) فرهنگ جهانی (د) جهان فرهنگی
۲. فرهنگ غرب در سده های و شکل جدیدی به روابط بین جوامع با جامعه جهانی بخشید.
الف) هفدهم تا نوزدهم (ب) نوزدهم تا بیستم (ج) هفدهم تا هجدهم (د) هفدهم تا بیستم
۳. کدام یک از مراحل فرایند تکونی نظام نوین جهانی باعث شکل گیری نخستین دولت - ملت ها اشاره کرده است؟
الف) پیدایش قدرت های سیاسی سکولار (ب) پیوند قدرت با تجارت، سرمایه و صنعت
ج) به خدمت گرفتن مبلغان مذهبی و سازمان ای فراماسونری (د) استعمار و ادغام جوامع در نظام نوین جهانی
۴. کدام گزینه از جمله عواملی که باعث برتری تجار نسبت به زمین داران شد، نیست؟
الف) انتقال ثروت از مزارع آمریکایی به اروپا (ب) شکل گیری انقلاب های ضد برده داری
ج) انتقال برده های سیاه پوست آفریقایی به مزارع آمریکایی (د) رشد تجارت

۵. کدام گزینه از جمله انگیزه و هدف دولت‌های سکولار از به کارگیری مبلغان مذهبی و سازمان‌های فراماسونری نیست؟
 الف) انگیزه دینی و گسترش مسیحیت
 ب) گسترش جهانی قدرت خود
 ج) ایجاد اختلال در فرهنگ عمومی جوامع غیر غربی
 د) تاثیر گذاری بر نخبگان سیاسی از طریق سازمان‌های فراماسونری
۶. دولت‌ها برای افزایش قدرت خود به نیاز داشتند و بازرگانان برای تجارت و سود، نیازمند بودند
 الف) سرمایه و حمایت نظامی - حمایت نظامی دولتمردان
 ب) سرمایه و پول بازرگانان - ثبات اقتصادی و بردهای آفریقایی
 ج) سرمایه و حمایت نظامی - ثبات اقتصادی و بردهای آفریقایی
 د) سرمایه و پول بازرگانان - حمایت نظامی دولتمردان

کوتاه پاسخ

۱. به شبکه روابط پایداری که در یک دوره تاریخی بین جوامع مختلف شکل می‌گیرد چه گفته می‌شود؟
 ۲. روابط بین‌المللی از چه چیزی تاثیر می‌پذیرد؟
 ۳. چالش بین کشورهای مرکز و پیرامون چگونه چالشی است؟
 ۴. مهم‌ترین عنصر برای ادغام جوامع غیر غربی در نظام جهانی جدید چه بود؟
 ۵. مراحل تکوین نظام نوین جهانی را نام ببرید

بلند پاسخ

۱. نظام جهانی به چه صورت‌هایی می‌تواند وجود داشته باشد؟ شرح دهید.
 ۲. نظام جهانی ممکن است با چه چالش‌هایی مواجه شود؟ شرح دهید.
 ۳. در چه صورت نظام جهانی از انسجام برخوردار است؟ و در چه صورتی دچار چالش و تضادهای درونی می‌شود؟
 ۴. چند نمونه از ویژگی‌های جامعه جهانی در گذشته را نام ببرید؟
 ۵. جامعه جهانی در گذشته و امروز را با یک دیگر مقایسه نمایید:
 ۶. نحوه گسترش اسلام در ایران و آسیای جنوب شرقی را مورد بررسی قرار دهید:
 ۷. چگونه قدرت‌های سکولار در نظام نوین جهانی شکل گرفتند؟
 ۸. پیوند قدرت با تجارت و صنعت را در نظام نوین جهانی توضیح دهید:
 ۹. چرا کشورهای غربی از مبلغان مسیحی برای برای پیشبرد اهداف خود استفاده کردند؟
 ۱۰. کشور‌های استعمار زده به چند نوع تقسیم می‌شوند توضیح دهید.
 ۱۱. چه عواملی باعث برتری تجار نسبت به زمین‌داران شد؟
 ۱۲. اقتصاد کشور‌های استعمار شده در طی فرایند استعمار چه ویژگی‌هایی پیدا کرد؟
 ۱۳. تاثیر فرهنگ سلطه در نظام جهانی چگونه است؟
 ۱۴. نمونه‌هایی ذکر کنید که نشان دهد فرهنگ جامعه‌ی مهاجم در فرهنگ جامعه‌ی مغلوب هضم و جذب شده باشد؟

سوالات کنکوری

۱. به ترتیب در ارتباط با مفهوم فرهنگ و انواع آهان مواد زیر را مشخص کنید: **(کنکور سراسری ۹۵)**

«برخورد با جهان پیرامون خود به استفاده از دستاوردهای آن» «تقسیم جامعه جهانی به بخش‌های مرکز و پیرامون» و «منع فعالیت‌هایی که هویت دینی افراد را آشکار می‌کند»

(۱) مطلوب و تاثیرگذار - استکباری - اساطیری

(۲) سالم و فعال - سلطه - سکولار

(۳) بازتولید هویت فرهنگی - امپریالیسم - باطل

(۴) تحویل فرهنگی مثبت - صهیونیسم بین الملل - اومانستی

۲. قدرت حاکمان سکولار در کشورهای اسلامی چگونه بود و چه مواقعی نظام جهانی صحنه تعامل فرهنگ‌ها و تمدن‌های مختلف خواهد بود **(کنکور خارج از کشور ۹۵)**

(۱) اتکا به اعتقادات و پیشینه تاریخی - داشتن ابداعاتی در مواجهه با یکدیگر

(۲) وابسته به قدرت جهانی استعمار - حضور فعال و تاثیرگذار آنها در سطح جهانی

(۳) عدم وابستگی به قدرت جهانی استعمار - از بین رفتن زمینه چالش و ستیز بین آنها

(۴) وابستگی به اندیشه‌های سوسیالیستی ناسیونالیستی - عدم افشاری و عقاید و ارزش‌های خود

۳. نقش ظهور فرهنگ غرب از سده هفدهم تا بیستم چگونه بود رویداد دو سده نوزدهم و بیستم چه بوده است و طی این مدت موقعیت فرهنگی کشورهای غیر غربی چه وضعیتی پیدا کرد؟ **(کنکور خارج از کشور ۹۶)**

(۱) شکل جدیدی به روابط بین‌المللی و نظام جهانی بخشید - جوامع غربی به صورت جوامع مرکزی و دیگر جوان به صورت جوامع پیرامونی درآمد - وضعیت آنها در حاشیه روابط و نظامات سیاسی و اقتصادی جهانی تثبیت شد.

(۲) نظام سیاسی اقتصادی جدیدی شکل گرفت - شکل جدیدی به روابط بین الملل و نظام جهانی بخشید - در حاشیه روابط و نظامات سیاسی و اقتصادی جهانی وضعیت متزلزل پیدا کرد.

(۳) شکل جدیدی به روابط بین‌المللی و نظام جهانی بخشید - نظامات سیاسی اقتصادی جدیدی شکل گرفت - در حاشیه روابط و نظامات سیاسی و اقتصادی جهانی وضعیت متزلزل پیدا کرد.

(۴) برای بسط قدرت جهانی خود کوشید - نظامات فرهنگی جدید شکل گرفت - با تبلیغ مسیحیت فرهنگ جوامع غیر غربی دچار اختلال شد.

۴. به ترتیب هریک از عبارت زیر پیامد کدام گزینه هستند: **(کنکور سراسری ۹۴)**

«اختلال در فرهنگ عمومی جوامع غیر غربی - انباشت ثروت سرمایه داران - حاکمیت قدرت‌های منطقه‌ای فئودال‌ها و کنت‌ها - ادغام جوامع غیر غربی در نظام جهانی جدید»

(۱) به خدمت گرفتن مبلغان مذهبی - حمایت نظامی دولتمردان - انقلاب فرانسه - استعمار

(۲) به خدمت گرفتن مبلغان مذهبی - صنعت - زوال تدریجی قدرت کلیسا - استعمار

۳) به خدمت گرفتن سازمان های فراماسونری - حمایت نظامی دولتمردان - انقلاب فرانسه - دولت ملت ها

۴) به خدمت گرفتن سازمان های فراماسونری - صنعت - زوال تدریجی قدرت کلیسا - دولت ملت ها

۵. این موارد به ترتیب متعلق به کدام یک از مراحل تکمیل نظام جهانی است؟ **(کنکور سراسری ۹۴)**

«کشورهای غربی برای تامین منافع اقتصادی نیازمند در هم شکستن مقاومت های فرهنگی اقوامی بودند که سلطه و نفوذ آنها را تحمل نمی کردند» - «صنعت عنصر دیگری بود که بر فرایند انباشت ثروت و موقعیت سرمایه داران افزود» - «با انقلاب فرانسه دولتهای شکل گرفت که به طور رسمی گسست خود را از دین اعلام کردند»

۱) دوم - سوم - اول ۲) دوم - سوم - چهارم ۳) سوم - دوم - اول ۴) چهارم - دوم - سوم

۶. عبارات زیر را به ترتیب از حیث صحیح و غلط بودن مشخص نمایید: **(کنکور سراسری ۹۴)**

«حرکت های اعتراض آمیز مذهبی پروتستانتیسم که با جریان دنیا گروی تقابل نداشتند مورد هجوم کاتولیک ها و دیگر پروتستان ها قرار گرفتند» - «دولت های سکولار غربی با تبلیغ مسیحیت فرهنگ عمومی جوامع غیر غربی را دچار اختلال کردند» - «مسئولیت همه مراتب امر به معروف و نهی از منکر در جامعه به عهده سازمان های رسمی و حکومتی است»

۱) صحیح - صحیح - غلط ۲) صحیح - غلط - صحیح ۳) غلط - صحیح - غلط ۴) غلط - غلط - صحیح

۷. «ادغام جوامع در نظام جهانی» - «استفاده از کودتای نظامی» - «پیدایش قدرت های سیاسی سکولار» و «پیشرفت در

زمینه اقتصادی» صنعتی به ترتیب بیانگر چیست؟ **(کنکور خارج از کشور ۹۳)**

۱) روش استعمار فرانو - روش منسوخ استعمار قدیم - دستاورد لیبرالیسم - نتیجه استعمار نو

۲) موفقیت استعمار نو - شباهت استعمار و استعمار نو - دستاورد انقلاب فرانسه - نحوه شکل گیری استعمار

۳) استعمار نو - تفاوت استعمار نو و فرانو - از مراحل تکمیل نظام نوین جهانی - موفقیت استعمار

۴) فرآیند تکمیل نظام نوین جهانی - شباهت استعمار و استعمار نو - پیامد استعمار فرانو - موفقیت استعمار نو

۸. این موارد به ترتیب متعلق به کدام یک از مراحل تکوین نظام نوین جهانی است؟ **(کنکور خارج از کشور ۹۴)**

«شکل گیری انقلاب فرانسه» - «نفوذ اقتصادی سیاسی و فرهنگی در جوامع غیر غربی» - «تشکیل دولت ملت ها»

۱) اول - چهارم - سوم ۲) اول - چهارم - اول ۳) دوم - سوم - اول ۴) سوم - دوم - چهارم

کلید سوالات

سوال ۱	سوال ۲	سوال ۳	سوال ۴	سوال ۵	سوال ۶	سوال ۷	سوال ۸
۲	۲	۳	۲	۳	۳	۳	۲